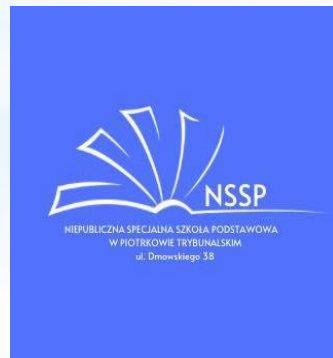

FUNDACJA
PORTA
VITAE

**Фундація
Porta Vitae
(Польща)**

**Діти з аутизмом:
як отримати допомогу
фахівців із
соціально-психологічної
адаптації у дитсадках та
школах Польщі**

**Спеціалізована
початкова
школа
та зерувка**

**Спеціалізований
дитячий
садок**

Загальна статистика щодо дітей з аутизмом

Фахівці наголошують на тому, що аутизм – це не хвороба, а особливість нейророзвитку, і його не потрібно лікувати.

Кожного року спеціалісти отримують актуальні показники кількості дітей з РАС і вони вражають. Дані 2023 року свідчать, що кожна 36-та дитина має розлад аутистичного спектра. Ще п'ять років тому це була кожна 59-та, а 10 років тому – кожна 68-ма. Науковці стверджують: якщо динаміка збережеться, то 2035 року аутизм матиме кожна п'ята дитина у світі.

В Україні відповідно до даних електронної системи охорони здоров'я в 2023 році загалом зареєстровано 20 936 дітей з діагнозом "аутизм".

Дані Міністерства освіти і науки Польщі свідчать, що у вересні 2022 року 82 199 дітей і підлітків отримали діагноз потреби в спеціальній освіті через розлади спектру аутизму.

Новіші дані щодо чисельності дітей з аутизмом по Україні та Польщі станом на зараз - відсутні.

Статистика Фондації Porta Vitae: на даний час 116 дітей охоплені навчанням і вихованням в спеціалізованих навчальних закладах. З початку функціонування Фондації (з 2018 року) допомогу отримали біля 300 дітей з аутизмом.

Як можна зрозуміти малечку, що у дитини аутизм

У все ще чинній МКХ-10 дитячий аутизм (F84.0) знаходиться в категорії загальних (первазивних) порушень розвитку. На відміну від МКХ-10, нова версія МКХ-11 дає змогу встановлювати діагноз РАС спільно з іншими станами, як розлад із дефіцитом уваги та гіперактивністю (РДУГ) або тривожними розладами.

Згідно з нової МКХ-11, для встановлення діагнозу РАС симптоматика пацієнта має оцінюватися в межах двох груп симптомів:

- труднощі в ініціації та підтриманні соціальної комунікації і соціальної взаємодії;
- обмежені інтереси та стереотипна поведінка.

Чинна версія класифікації (МКХ-10) виокремлює третю групу симптомів - порушення мовлення.

Крім того, до критеріїв діагностики належать: типовість виникнення в ранньому віці, хоча симптоми можуть не виражатися повністю до більш пізнього віку, коли соціальні потреби мають лімітовані можливості; дефіцити викликають порушення в особистому, соціальному житті, взаємодії між членами родини, освіті, професії та інших сферах життя.

Як можна зрозуміти малечку, що у дитини аутизм та на що слід звернути увагу батькам

Для кожного віку дитини - є свої певні червоні прапорці, при яких можна почати підозрювати аутизм.

Зупинимось на загальних «червоних прапорцях» аутизму:

- Не досягнув вказаних етапів розвитку (для оцінювання розвитку дитини можна скористатися інструментом-таблицею, рекомендованим фахівцями раннього втручання)
- Значна втрата навичок (регрес)
- Відсутність реакції на звукові або візуальні подразники (в даному випадку також бажано провести діагностику слуху дитини)
- Слабка взаємодія з батьками або іншими дітьми (дитина ніби перебуває у власному світі, бавиться сама, не наслідує поведінку та ігри інших людей, не використовує жестів і міміки при спілкуванні)
- Стереотипія (будь-які рухи, звуки або слова, що багаторазово повторюються. При аутизмі вони присутні в переважній більшості випадків. Також їх називають «самостимуляція» або «стіммінг»)
- Відсутність вказівного жесту.

Варто наголосити, що це лише частина ознак, проте саме вони можуть вказувати на ймовірність наявності аутизму. Важливо також розуміти, що одна окремо взята ознака ще не означає наявності в дитини розладу спектра аутизму, проте якщо таких ознак більше 3-4, це вже привід звернутися до фахівців.

Важливо: аутизм діагностує та підтверджує лікар - психіатр (не психолог, ні невролог, ні інші лікарі - вони займаються коморбідними та супутніми розладами/хворобами).

Специфіка адаптації дітей з аутизмом в Польщі на прикладі нашої Фундації Porta Vitae

Всі діти індивідуальні, діти з аутизмом - не виключення. Якщо для одних дітей процес адаптації не складе жодних труднощів, й пройде без стресів, нервів і переживань - вони відразу поведуть себе в садочку/школі як вдома, не почуваються засмученими чи покинутими; то для інших може знадобитись більше часу, батьківської уваги й найголовніше - терпіння.

Дитина має відчувати, що вона в безпеці, в іншому випадку на новому місці вона може ніколи не відчути себе добре та комфортно. Психологи стверджують, що адаптація дитини до дитячого садочку може тривати до 8 тижнів. Але все залежить від дитини, тому для когось цей процес може тривати набагато довше.

Для того, щоб дитина з аутизмом адаптувалась та витримувала присутність інших нових людей поруч з собою, її треба підготувати: розвинути у неї почуття безпеки, а потім - довіри до нового середовища; налагодити з нею спілкування хоча б через один інформаційний канал (орган почуттів) - зоровий, слуховий, тактильний (дотики), жестовий, словесний; звертати увагу на її стан й усіма можливими способами знімати напругу, досягати розкнутості і одночасно - організовувати, мобілізувати психомоторну сферу як основу розвитку психіки.

Специфіка адаптації дітей з аутизмом в Польщі на прикладі нашої Фундації Porta Vitae (продовження)

Адаптація дітей залежить і від адаптації батьків. Часто ми стикаємося з проблемою, що здебільшого батьки не знають, як правильно оформити в Польщі інвалідність, документи для здобуття освіти, терапії та реабілітації тощо. Батьки дітей розгублені, їм потрібна підтримка, і ми надаємо їм допомогу на постійній основі (про це детальніше розповість пані Ганна).

Також батьки переживають, що буде мовленнєвий бар'єр під час навчання дітей в наших навчальних закладах. Ми намагаємось формувати діаду вихователь-помічник так, щоб один з них був польськомовний, інший - україномовний. Але маємо зазначити, що навчання все одно відбувається польською мовою.

Наші фахівці в школі та садочку, в дружньому кабінеті терапії Rehabilitacja i terapia osób z autyzmem знають, як працювати саме з дітьми з аутизмом, знаходять підхід до кожного. Всі кадри мають відповідну освіту. Педагогічний колектив постійно підвищує кваліфікацію та наполегливо працює над удосконаленням роботи з дітьми. Діти в більшості випадків залюбки відвідують наші заклади.

Загалом, діти скоріше, ніж дорослі, адаптуються до зміни умов проживання, до життя в новій країні.

Зазначимо, що суспільство в Польщі толерантніше ставиться до дітей з інвалідністю (видимою, чи не видимою).

ТОП-10 типових організаційних проблем, з якими стикаються батьки дітей з аутизмом, які хочуть отримати допомогу фахівців із соціально-психологічної адаптації у дитсадках та школах Польщі.

1. Легалізація в Польщі.

В наших навчальних закладах вчать діти як польські, так і українські. Для того, щоб дитина з України могла вчитись/відвідувати навчальний заклад, вона має легально перебувати на території Польщі.

Загальні правила для іноземців для легального перебування в Польщі:

- карта побита (часова, стала, карта резидента)
- віза
- безвіз (90 днів)

Перед завершенням дії візи чи безвіза батьки мають скласти документи на карту побита для дитини, період очікування карти - теж є легальною підставою перебування на території Польщі.

Оформлення Карти побиту надає українцям в Польщі певні переваги:

- Дозволяє легально перебувати у Польщі протягом тривалого часу, в'їжджати та виїжджати з країни без додаткових процедур.
- Дозволяє перебувати в країнах-членах Шенгенської зони до 90 днів протягом кожних 6 місяців.
- Надає право на роботу, навчання, медичну страховку, отримання соціальної допомоги в Польщі.
- Відкриває шлях до отримання кредитів, включаючи іпотечні та кредити для купівлі автомобіля та ін.

ТОП-10 типових організаційних проблем, з якими стикаються батьки дітей з аутизмом, які хочуть отримати допомогу фахівців із соціально-психологічної адаптації у дитсадках та школах Польщі.

1. Легалізація в Польщі (продовження)

З моменту початку повномасштабного вторгнення ще з'явилася додаткова підстава для легального перебування - статус УКР. Цей статус дозволяє:

- Легально перебувати на території Польщі.
- Отримувати медичну допомогу.
- Працювати без додаткових дозволів.
- Користуватися соціальними послугами.
- Навчатися в польських навчальних закладах.

Згідно прийнятої польської устави від 15 травня 2024 - легальне перебування всіх громадян України, які приїхали до Польщі і у яких дозвільні документи закінчилися після 24.02.2022, - знаходяться легально до 30.09.2025.

Згідно цієї ж Устави у кожного громадянина України, який перебуває в Польщі, має обов'язково бути діючий закордонний біометричний паспорт, як посвідчення особи (не подовжений, не такий, де діти записані в паспортах батьків).

Зі статусом УКР українці мають право виїжджати за межі Польщі, але на термін, не довший, ніж 30 днів (щоб не втратити статус УКР) при наявності в телефоні додатку MObywatel.

ТОП-10 типових організаційних проблем, з якими стикаються батьки дітей з аутизмом, які хочуть отримати допомогу фахівців із соціально-психологічної адаптації у дитсадках та школах Польщі.

2. Адаптація дитини та родини в іншій країні.

В нашій Фундації на кожному кроці підтримуємо батьків в вирішенні життєвих питань:

- виготовлення документів для легального перебування
- виготовлення документів для навчання дітей в наших спеціалізованих навчальних закладах
- пошук і допомога з навчанням інших неповнолітніх членів родини
- допомога з пошуком роботи
- надаємо можливість проживання в гуртожитку
- допомога в отриманні інвалідності на дитину
- допомога в отриманні соціальних виплат і пільг
- допомога з консульством України в отриманні документів чи довідок
- медична допомога
- допомога в оформленні і переоформленні документів в Польщі.

ТОП-10 типових організаційних проблем, з якими стикаються батьки дітей з аутизмом, які хочуть отримати допомогу фахівців із соціально-психологічної адаптації у дитсадках та школах Польщі.

3. Підтвердження діагнозу польськими лікарями.

У Польщі, як і в Україні для того, щоб отримати направлення до більшості лікарів, потрібно спочатку укласти декларацію з сімейним лікарем (лікарем першого контакту). В державних клініках така послуга є безкоштовною, але потрібно звертатись саме в поліклініки системи NFZ. Без направлення можна записатись до онколога, гінеколога, психіатра, венеролога та дантиста. Якщо є загроза для здоров'я, серйозно травмувалися, маєте отруєння - можна звернутись за екстреною медичною допомогою.

Лікар першого контакту може, як зробити первинний огляд й дати лікарняний, так і направити до лікарні, або обстеження.

Сімейний лікар також виписує рецепт на ліки, направляє на аналізи та ультразвукові дослідження.

Щоб обрати сімейного лікаря, можна завітати до медичного закладу за місцем проживання, або будь-якого зручного для вас місця.

ТОП-10 типових організаційних проблем, з якими стикаються батьки дітей з аутизмом, які хочуть отримати допомогу фахівців із соціально-психологічної адаптації у дитсадках та школах Польщі.

4. Встановлення польської інвалідності.

У Польщі автоматично не визнають і не підтверджують інвалідність українців. Однак люди з інвалідністю, які виїхали в Польщу після 24 лютого 2022 року і легалізували своє перебування на території країни (статусом Укр, чи картами побита), можуть розраховувати на майже таку саму медичну допомогу, як і місцеві мешканці. Це означає, що коли українець з інвалідністю підтвердить свій статус в Польщі, він зможе отримати всю необхідну допомогу.

Першим кроком є переклад документів з України польською мовою, що підтверджують діагноз чи інвалідність (не обов'язково, щоб отримати інвалідність в Польщі, мати її в Україні), далі треба записатись на візит до психіатра. Варто взяти з собою подібні медичні довідки:

- Ваша медична документація, а саме інформація про стаціонарне й амбулаторне лікування, результати діагностичних досліджень, висновки спеціалістів.
- Також можна взяти додаткові документи, як от психологічно-педагогічні висновки.

ТОП-10 типових організаційних проблем, з якими стикаються батьки дітей з аутизмом, які хочуть отримати допомогу фахівців із соціально-психологічної адаптації у дитсадках та школах Польщі.

4. Встановлення польської інвалідності (продовження).

Після візиту до такого спеціаліста (в нашому випадку - психіатра) у вас з'явиться детальний опис вашого статусу здоров'я (Zaświadczenie lekarskie).

Для того, щоб ваш пройти комісію на визначення інвалідності потрібно буде подати заяву у обласний (повітовий) чи міський відділ з питань встановлення інвалідності (GOPS або MOPS за місцем проживання). До заяви треба додати переклад ваших медичних документів, що зазначені вище, а також копію вашого закордонного паспорта і PESEL та інші документи.

Обов'язково додайте до документів та заяви – медичну довідку про стан вашого здоров'я, що видав польський лікар. **Важливо:** така довідка має бути видана не пізніше, ніж за 30 днів до дати подання заяви.

Зазвичай розгляд документів триває близько 2-4 місяців. Протягом цього часу на зазначену вами пошту чи номер телефону, можуть надходити повідомлення з запитом про додаткову інформацію і викликом на медичну комісію.

Після отримання документу про інвалідність, можна подавати документи на отримання виплат (дивлячись на те, які пункти признали вашій дитині).

ТОП-10 типових організаційних проблем, з якими стикаються батьки дітей з аутизмом, які хочуть отримати допомогу фахівців із соціально-психологічної адаптації у дитсадках та школах Польщі.

5. Документи для садочку/школи.

У Польщі всі діти, включаючи іноземців, у віці від 7 до 18 років, підлягають обов'язковій освіті. Навчальний рік починається 1 вересня і закінчується в найближчу п'ятницю після 18 червня наступного року. До кінця серпня тривають літні канікули (не у всіх закладах).

Для того, щоб відвідувати наші навчальні заклади, діти мають отримати ORZECZENIE O POTRZEBIE KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO.

Цей документ видає - poradnia psychologiczno pedagogiczna.

Документ видається терміном або на рік шкільний, або на етапи навчання (do podjęcia nauki w szkole, 1 etap edukacji, 2 etap edukacji).

Для того, щоб дитина відтермінувала навчання в школі (з 6 років дитина зобов'язана навчатись в школі) та сама порадня психологічно-педагогічна видає документ про неготовність дитини почати навчання в школі (opinia o odroczeniu obowiązku szkolnego). Далі цей документ заноситься до районної школи, де директор видає документ, який підтверджує відтермінування навчання (decyzja) і тоді дитина може продовжити етап підготовки до школи (zegowka). Таку процедуру можна проходити 2 рази - до 8 року життя дитини включно.

В процесі навчання дитина може повторити навчання в вибраному класі в школі. В початковій школі (1-3 клас) -1 раз, а в старших класах (4-8) - 2 рази. Це відбувається за рішенням ради педагогічної школи за заявою батьків.

ТОП-10 типових організаційних проблем, з якими стикаються батьки дітей з аутизмом, які хочуть отримати допомогу фахівців із соціально-психологічної адаптації у дитсадках та школах Польщі.

6. Фінансове питання.

Даний пункт - про соціальні допомогу, заробітну плату тощо.

- Українці в Польщі можуть претендувати на (при наявності всіх необхідних документів):
- виплати на інвалідність (має бути пункт 7 і 8 ожечення о неповносправності - разом сума біля 3200 злотих)
 - допомога у розмірі 800 злотих на одну дитину до 18 років (при навчанні дитини в польському навчальному закладі)
 - допомога за програмою "Добрий старт" - виплата 300 злотих, яку раз на рік отримують батьки школярів для купівлі шкільних речей та підготовки до нового навчального року (згідно нової устави - лише для дітей, які навчаються в польських навчальних закладах).

Дуже добре, коли батьки мають офіційну роботу. Мінімальна заробітна плата в Польщі зараз становить 4 242 злотих бруто на місяць, або біля 3200 злотих нетто (чистими). У липні 2024 р. сума бруто зросте до 4300 злотих, а сума нетто становитиме близько 3260 злотих.

ТОП-10 типових організаційних проблем, з якими стикаються батьки дітей з аутизмом, які хочуть отримати допомогу фахівців із соціально-психологічної адаптації у дитсадках та школах Польщі.

7. Контроль за документами.

Особливо, за датами у документах, що посвідчують особу та документах, якими призначаються виплати. Тут теж часто проблеми: закінчився термін документів, не подали вчасно заяви про продовження інших документів щодо соціальних виплат - виплати припиняються і поновлюються лише з дати нової подачі документів.

8. Проживання.

Не всі сім'ї мають змогу орендувати квартиру.

Наша Фундація Porta Vitae надає можливість сім'ям, діти яких ходять до наших навчальних закладів, орендувати кімнату в гуртожитках. Проживання дитини з аутизмом оплачує Фундація.

ТОП-10 типових організаційних проблем, з якими стикаються батьки дітей з аутизмом, які хочуть отримати допомогу фахівців із соціально-психологічної адаптації у дитсадках та школах Польщі.

9. Працевлаштування батьків.

Тут немає єдиного алгоритму вирішення.

- якщо їдуть тато-мама-діти, то тато з перших днів приїзду може йти працювати, щоб забезпечити сім'ю (у нас є дружня агенція праці Urban Recruitment, яка допомагає з працевлаштуванням), а мама - займається документами дітей, влаштуванням їх до школи/садочку.

- якщо їде один з батьків з дитиною - тут вже трохи складніше, адже потрібно поєднувати і працю, і займатися з дитиною. Але безвихідних ситуацій немає. Перший місяць після приїзду до фундації тато або мама займаються оформленням документів та адаптацією дитини в садочку/школі. Потім, коли дитина вже на повний день йде навчатися, тато або мама можуть шукати працю. Звичайно, більшість пропозицій - робота по змінах, але знайти й інші варіанти можна. Також часто батьки згруповуються та допомагають один одному забирати дітей з садочку/школи.

ТОП-10 типових організаційних проблем, з якими стикаються батьки дітей з аутизмом, які хочуть отримати допомогу фахівців із соціально-психологічної адаптації у дитсадках та школах Польщі.

10. Повага до країни, в яку Ви їдете, людей, їх культури та мови.

На нашу думку, дуже важливе питання. Бо, на жаль, трапляються випадки, коли батьки, які приїжджають до Польщі, сприймають допомогу як належне і обов'язкове зі сторони Польщі.

Єдина державна мова в Польщі - польська і для спілкування з оточуючими ВАМ потрібно вчити мову, а не їм пробувати вас зрозуміти (насправді, польська і українська дуже схожі).

В Польщі існують свої правила і уклади - не можна проявляти агресію до дитини (кричати, вдарити, дьоргати). Будьте готові, що при такій поведінці на вас можуть викликати поліцію.

Польща, як і поляки, не повинні, але вони хочуть допомогти українцям.

Фундація **Porta Vitae** (Польща)

Romana Dmowskiego , 38, 97-300, Piotrków Trybunalski, Польща,

+48791007873 Ганна, +380978330210 Ірина (телефон, вайбер)

e-mail: portavitaefundacja@gmail.com, irina_rozd@meta.ua

- Фундація «Porta Vitae» <https://www.facebook.com/FundacjaPortaVitae>

- дитячий садочок Przedszkole Specjalne Kolorowe Kredki
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100057584194021>

- школа Niepubliczna Specjalna Szkoła Podstawowa Fundacja Porta Vitae
<https://www.facebook.com/nssp.portavitae>

- кабінет терапії Rehabilitacja i terapia osób z autyzmem
<https://www.facebook.com/Bukharska>

Дякуємо за увагу!